

Biro Bernske Konvencije prati razvoj situacije u vezi sa rudnicima u Jadru, Homolju i Bosilegradu, zbog kojih je organizacija Earth Thrive podnela žalbe ovoj međunarodnoj instituciji za zaštitu prirode.

Prošle godine je nekoliko organizacija za zaštitu prirode Birou Bernske konvencije podnelo žalbe zbog negativnog uticaja koji bi rudnici u [Jadru](#), Homolju i Bosilegradu imali na životnu sredinu.

Komitet konvencije je od ovih organizacija i nadležnih institucija Republike [Srbije](#), **odnosno Ministarstva za zaštitu životne sredine**, kako protokol zahteva, tražio izveštaj, koji je komitetu dostavljen u januaru 2023. Sredinom aprila Biro je na te izveštaje odgovorio „diplomatski, ali oštro“, kako komentarišu iz organizacije Earth Thrive, zatraživši od Vlade odgovore na pitanja koja, kako su se izrazili aktivisti „nacija čeka, i ne dobija, već godinama“:

„Biro Bernske Konvencije je konstatovao da je nakon donošenja Uredbe koja stavlja van snage prethodna ovlašćenja i obustavlja sve postupke ili zahteve u vezi sa rudarskim projektom u Jadru, kompanija [Rio Tinto](#) podnela 4 Žalbe kao i jednu Tužbu Upravnom sudu i da su ovi procesi još uvek u toku i aktivni“.

„Biro je primio k znanju zabrinutost podnosioca Žalbe da bi izgradnja litijum rudnika u dolini Jadra mogla biti ponovo odobrena i da eventualno odobrenje eksploatacionog polja Ministarstva rudarstva i energetike je još uvek bilo na čekanju“, konstatuje se u saopštenju organizacije Earth Thrive i naglašava da je Biro izrazio podstrek za republičke vlasti u Srbiji da održe odluku o povlačenju dozvole za izgradnju rudnika litijuma.

Biro Bernske konvencije traži od Ministarstva za zaštitu životne sredine Srbije i ekoloških udruženja sledeći izveštaj za septembar

„Biro je zatražio od nacionalnih vlasti da razjasne zašto je dozvola za „inženjersko-geološka istraživanja“ vode data **Rio Savi** u oblasti neposredno južno od eksploatacionog polja i dalje bila označena kao aktivna, prema javnom registru Ministarstva rudarstva i Energetika Republike Srbije“, izdvajaju iz Earth Thrivea.

Po njihovim navodima, zatražene su i informacije o zemljišnim knjigama od nadležnih organa Srbije, na osnovu informacija koje je podelio podnosilac Žalbe da suzemljišne parcele upisane u katastar na ime Rio Sava 2022. godine. Republički organi su takođe zamoljeni da objasne kako se interesi očuvanja Prirode ogledaju uproceni uticaja na životnu sredinu (EIAs).

„Konstatujući sa zabrinutošću prijavljene znake mogućeg otvaranja rudnika, Biro je zatražio od svih relevantnih strana da podnesu izveštaje za sednicu Biroa u septembru 2023. Biro je Žalbu ostavio u stanju pripravnosti – što znači da nastavlja da pomno prati razvoj situacije u

vezi sa rudnikom, spreman da otvori Dosije u slučaju zvanične obnove projekta“, objašnjavaju iz Earth Thrivea.

Iza sve tri pomenute žalbe komitetu Bernske komisije stoji britansko-srpska organizacija Earth Thrive. Kako smo ranije pisali, žalbe na otvaranje rudnika u Bosilegradu i na Homolju podnela je u oktobru 2022. u partnerstvu i saradnji sa lokalnim ekološkim organizacijama Eko Krajište iz Bosilegrada, Balkanka iz Bugarske i Mlavaska Vojska i Čuvari Homolja iz Homolja, (ET) Earth Law Center (SAD), King's College Pravnom Klinikom za Ljudska Prava na Zdravu Prirodu iz Londona i baristerom (sudskim advokatom) renomirane londonske baristerske komore. (Odvojenu žalbu zbog uništavanja Šodroša komitetu je podnelo udruženje Svet i Dunav).

Članovi Earth Thrivea ove pozdravljaju to što je, smatraju, Biro prepoznao da u Srbiji postoji sistemski problem u vezi sa rudnicima i zatražio od Vlade da se izjasni u vezi sa širom nacionalnom strategijom o korišćenju mineralnih resursa kao i po kojim kriterijumima su lokacije za rudarske aktivnosti odabrane.

Sumporna kiselina i cijanid naš nasušni

Postoje osnovane sumnje da bi sva tri rudarska projekta, **projekat Jadar**, kao i rudnici bakra i cinka Podvirovi u Bosilegradu i rudnik zlata Potaj Čuka-Tisnica na Homolju, značajno ugrozila lokalne ekosisteme, kao i površinske i podzemne vode na velikoj teritoriji. Glavne bojazni izazivaju najavljeno korišćenje velikih količina sumporne kiseline koje podrazumeva tehnologija ekstrakcije litijuma iz jadarita, očekivani rast koncentracije bora i arsena u podzemnim vodama, kao i korišćenje velikih količina cijanida za ekstrakciju zlata iz rude u rudnicima na istoku Srbije.

Protiv svih projekta se javno protestovalo u zemlji i inostranstvu. Aktivisti koji se protive otvaranju rudnika Potaj Čuka-Tisnica, koje zasad privlači manju pažnju javnosti od projekta kompanije Rio Tinto, doživljavaju pritiske, pretnje i, kako tvrde, fizičko nasilje, od strane lokalnih vlasti; ali lokalne vlasti tvrde da samo izvršavaju naređenja države.

Regulatorni institut za obnovljivu energiju i životnu sredinu je početkom aprila objavio da **„Kompanija Rio Tinto već više od dve godine pokušava da pribavi odobrenje za eksploataciono polje**, dokument koji joj omogućava da započne sa iskopavanjem litijuma u Srbiji, uprkos tome što uz zahtev nije priložila neophodnu dokumentaciju“, a da joj je Ministarstvo rudarstva čak 11 puta neopravdano produžilo rok za dopunu dokumentacije. Naime, da bi dokumentacija bila kompletna, Rio Tinto bi trebalo da dostavi i Rešenje o određivanju obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu. Ovaj dokument, je međutim, poništen u januaru 2022. godine kada je donesena Uredba o prestanku važenja prostornog plana područja posebne namene za ovaj projekat. Rio Tinto je zbog toga podneo

tužbu Upravnom sudu.

„Ministarstvo rudarstva i energetike bilo je dužno da zahtev za eksploataciono polje odbije, jer ne postoje opravdani razlozi za produžavanje rokova. Rio Tinto ne poseduje Rešenje o određivanju obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu, jer je ono poništeno u januaru prošle godine. Iako je kompanija podnela tužbu Upravnom sudu na odluku o poništaju, to ne predstavlja opravdani razlog za produženje roka za dopunu dokumentacije“, komentarisala je Hristina Vojvodić, pravni savetnik iz RERI-ja.

Srbija ima zakon o poštovanju Bernske konvencije za koji ne haje i narodnu inicijativu protiv eksploatacije litijuma i bora u fijoci

Podsetimo, **Bernska konvencija je Konvencije Saveta Evrope o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa**. Usvojena je u Bernu 1979. godine, a na snagu stupila 1982. godine. Srbija je jedna od pedesetak zemalja potpisnica iz Evrope i Afrike postala 2007. godine i to potvrdila posebnim zakonom.

Kako smo već pisali, Stalni odbor Bernske konvencije je za borce za životnu sredinu nešto slično Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu: međunarodna instanca kojoj mogu da se obrate kada se domaće institucije ogлуše o njihove apele, ili nakon što se, kao što to često biva, ispostavi da su domaće institucije zadužene za čuvanje prirode, od Agencije za zaštitu životne sredine do nadležnog ministarstva, nemoćne pred političkim i finansijskim akterima i institucijama. Slanje žalbe sekretarijatu Bernske konvencije često je jedan od poslednjih pravnih koraka koje aktivisti za zaštitu životne sredine mogu da preduzmu da bi zaštitili ugrožena staništa.

„Imajući u vidu sve veći broj predmeta koji se odnose na rudarske aktivnosti u Srbiji, Biro je zatražio od Sekretarijata da uspostavi vezu sa relevantnim zainteresovanim stranama da razmotri mogućnosti organizovanja seminara ili drugog događaja za pružanje pomoći strankama u vezi sa ovim pitanjima“, saopštavaju aktivistkinje i aktivisti.

Podsetimo, u maju 2022. građani su protiv rudnika litijuma u [Jadru](#) istupili i podnevši narodnu inicijativu za zabranu iskopavanja [litijuma](#) na nacionalnom nivou koju je potpisalo **38.000 ljudi**. Krajem marta pravni tim Zeleno-levog kluba – **Ne davimo Beograd** podneo je krivične prijave protiv odgovornih za sakrivanje Narodne inicijative za zabranu iskopavanja litijuma i bora. Naglašeno je „da se ne radi o listu papira već kutijama koje je neko namerno sklonio“. Kako je tada izjavio Radomir Lazović, krivične prijave su podnete protiv predsednika Skupštine u prethodnom sazivu Ivice Dačića kao i tadašnjeg generalnog sekretara Veljka Odalovića, zatim protiv Vladimira Orlića aktuelnog predsednika skupštine, Srđana Smiljanića generalnog sekretara, kao i predsednice Odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo Jelene Žarić Kovačević.

Biro Bernske komisije apeluje na vlasti Srbije da ne odustanu od odluke o povlačenju dozvole za projekat Jadar

Izvor: masina